

6. EUSKARAZ ERABILTZEN DEN LEGE-TERMINOLOGIA HIZKUNTZAK KOHERENTZIARIK EZ IZATEA

Arartekoak bermatu eta kontrolatu behar du herri erakundeen hirigintza jarduera. Eginkizun hori betetzean, harremanak izan behar ditu, arlokako eskumen hori erabiltzen duten administrazio eta erakunde guztiekin. Kontrol jarduera hori gauzatzean, aintzakotzat hartu behar da eremu publikoan hirigintza eskumenak administrazio maila desberdinetan banatuta daudela. Batetik, estatuak eta autonomia erkidegoek eskumen arauemailea dute, baina bakoitzak arauak ematen ditu, bere eskumentituluaren eremuaren barruan. Bestetik, foru aldundiei ahalmenak eratziki zaizkie, batik bat, plangintzaren inguruan. Azkenik, udalak dira hirigintzaren arloan benetako protagonistak; udalek, plangintza idatzi eta tramitatzeaz gain, erantzukizuna dute hirigintzaren kudeaketa eta diziplinaren gainean.

Bestalde, hirigintzari dagozkion arazo teknikoak eta eskumenarazoak oso konplexuak dira. Konplexutasun horrekin batera, gogoan izan behar da lurzoruaren gainean diharduten agenteak ere era askotakoak direla. Horrek guztiak agerian jartzen du hirigintzako terminoak erabiltzean hizkera argi eta zehatza erabili behar dela; eremu horretan diharduten profesional eta agenteentzat, hizkera hori da, hain zuzen ere, komunikaziorako eta lanerako tresna.

Esan bezala, teknika eta terminologiaren inguruko arazoak konplexuak dira eta, horren ondorioz, maiz sarri agertzen dira hirigintzako kontzeptuak definitu eta argitzeko liburuak edo, behintzat, liburuen kapituluak. Plangintzari buruzko agerietan, berebat, ez da arraro gertatzen atal berezi bat izatea, arauketa horretan gehien erabiltzen diren terminoak zeintzuk izan, eta termino horien esangura definitu eta zehazteko.

Hirigintzari buruzko hiztegiaren iturburu nagusiak dira, zentzuzkoa denez, hirigintza arautzen duten lege eta erregelamenduak. Arean bere, testu arauemaileek, zehaztasun handiagoarekin edo txikiagoarekin, hirigintzako terminoak erabili izan dituzte, 1956. urtean lurzoruari buruzko lehenengo legea onetsi zenetik. Lege horrek ezarri zuen, ezarri ere, gaur egun indarrean dagoen sistemaren aurrekaria; sistema horretan, hirigintzako plangintza hierarkiaren arabera antolatu eta, horrekin batera, hiri jabetza arautzen da.

Euskararen normalizaziorako prozesuari helduta, egundoko ahaleginak egin dira, beste teknika eta jakintzagai batzuetan erabilitako termino nahiz kontzeptuak hizkuntza ofizial horretara itzuli eta egokitzeke. Horixe da, hain zuzen ere, hirigintzaren kasua.

Konpondu beharreko arazo garrantzitsuetatik bat da euskarak tradiziorik ez izatea, Zuzenbidearen eta Administrazioaren eremuetan. Historian zehar, euskara ez da arlo horietan erabili, komunikaziorako tresna gisa. Horregatik, askotan nahitaezkoa izaten da muga zehatzak dituzten kontzeptuak moldatu eta eraberritzea, nahiz eta zenbaitetan hori lortu ez. Gure egunotan, HAEEn bitartez, lan izugarria egin da, beste garai historiko batzuetako aldizkari eta argitalpen ofizialak hartu, eta horietan jasotzen diren testuak eta kontzeptuak ikertu eta ezagutarazteko. Material hori lagungarri izan daiteke oso, Administrazioan terminologiarik egokiena aukeratzeko orduan.

Halaber, aipatu beharrekoak dira UZEIk eta bestelako herri erakundeek egindako hiztegiak. Horien artean nabarmendu behar da, besteak beste, Eusko Jaurlearitzako Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro Sailak argitaratutakoa (*Lurralde Antolamenduari eta Hirigintzari buruzko Terminoen Zerrenda*, 1995). Halako hiztegiatan jasotzen dira Administrazio eta hirigintzaren arloan gehien erabiltzen diren terminoak.

Edonola ere, hirigintzako terminologia euskarari egokitu izan zaionean, egokitze horren aurretik ez da egin, tamalez, benetako eztabaidarik; eta, era berean, jardunak ez du alde aurretik hausnarketa eta plangintza zehatzik izan. Ezin esan daiteke, orobat, herri administrazioen artean lankidetzeta eta elkarlanik izan denik, beharrezko eta komenigarri izango litzatekeen neurrian behinik behin. Kontuan izan behar da, gai horretan Herri Administrazioa aipatzen denean, aipamen horren barnean sartzen direla, bai udalak -ondore horretarako, udalak autonomia osoa baitu-, bai hiru foru aldundiak, baita Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorra ere. Ezin dugu ahanzi, aurrekoekin batera, Eusko Jaurlaritza ere, berak baitu legeak emateko ahalmena.

Administrazioek euskarara itzuli behar izan dituztenean euren ordenantza eta hirigintza erabakiak, edota euren plangintzaagiriak (plan orokorrak, arau subsidiarioak, plan bereziak, zatikako planak eta abarrekoak), batzuetan euren barne zerbitzuak erabili izan dituzte; beste batzuetan, aldiz, kanpo enpresa espezializatuak kontratatu izan dituzte. Kasu batean zein bestean, aurretiaz ez da eztabaida eta adostasunik izan, kasuankasuan terminorik egokiena zein den erabakitzeke.

Edozein modutan ere, denborak aurrera egin ahala, bilakaera txikia izan da eta, ondorenez, egokitzat hartu izan dira termino jakin batzuk, beste batzuen kalterako. Zernahi gisaz, terminologiaren inguruko adostasun hori oso mugatua da eta, egia esateko, hitz gutxi batzuk baino ez ditu barneratzen. Esate baterako, gaztelaniazko "normas subsidiarias" euskaratzeko, gaur egun "arau subsidiario" adierazmoldea erabiltzen da, "ordezko arauak" eta bestelakoak alboratuz.

Hirigintzako terminoekin askotan gertatzen da euskarazko baliokide bat baino gehiago izatea, eta horrek, zeresanik ez, nolabaiteko nahastea dakar kontzeptuaren aldetik. Berbarako, gaztelaniazko "estudio de detalle" plangintzako erakunde bat da, lerrun txikiko erakundea, hain zuzen; bada, hori itzultzeko, gutxienez, hurrengo adierazmoldeak aurki daitezke euskaraz:

- xehetasun azterlana
- xehetasun estudioa
- azterketa zehatza
- azterpen zehatza
- xehetasun azterpena
- xehapen azterpena

Gaztelaniazko "plan parcial" itzultzeko, ostera, honakoak:

- plan partziala
- zatikako plana
- zati eremua

Gaztelaniazko "proyecto de reparcelación" itzultzeko orduan, berriz, jarraikoak:

- birbanaketa egitasmoa
- birzatiketa egitasmoa
- zatiketa egitasmoa
- birlursailketa proiektua
- erreparzelazio proiektua

Eusko Jaurlaritzak hirigintzari buruzko azken legetestuak onetsi ditu 1998. urtean. Testu horietan honako hau antzeman daiteke: gaztelaniaz, hirigintzako terminoak esangura bakarrekoak dira eta, horren ondorioz, beti erabiltzen da hitz berbera, kontzeptu bera adierazteko; euskaraz, ordea, legeek esamolde edo adierazmolde desberdinak erabiltzen dituzte. Hizkuntzaren ikusmiratik, ez dago horretarako arrazoi edo karirik; eta, hirigintzaren ikuskeratik ere, koherentzia ez hori nekez justifika daiteke.

Hizkuntzak, beraz, ez du koherentziarik, eta hori igar daiteke, modu berean ere, hirigintzari buruzko azken hiru legeek erabiltzen duten terminologian; Eusko Jaurlaritzak hiru lege horiek tramitatu eta onetsi ditu urte berean, alegia, 1998. urtean. Azter dezagun, bada, euskaraz zein terminologia erabili den, oinarrizko eta erabilera handiko hirigintzakontzeptuak euskaratzeko; kontzeptuok izan daitezke, besteak beste, gaztelaniazko lurzoru motak: urbano, urbanizable, apto para urbanizar y no urbanizable. Lege batetik bestera, terminologia erabat aldatzen da, aurretiazko legeak zein terminologia erabili duen aintzat hartu gabe.

- I. Gaztelaniazko suelo urbano
 - A. Hiri-lurra (5/98 Legea, 5-1. art.)¹
 - B. Hiri-lurra (11/98 Legea, artikulua bakarrekoa, 1. zatia)
Hiri-lurzorua (20/98 Legea, 4-1. art.)
- II. Gaztelaniazko suelo urbanizable
 - A. Lur hirigarria (5/98 Legearen 3. lerrokada)
 - B. Hirigarri den lurra (11/98 Legea, artikulua bakarrekoa, 2. zatia)
Lur zoru urbanizagarria (20/98 Legea, 4-1. art.)
- III. Gaztelaniazko suelo apto para urbanizar
 - A. _____
 - B. Hiritzeko gai den lurra (11/98 Legea, artikulua bakarrekoa, 2. zatia)
 - C. Urbanizatzeko lurra (20/98 Legea, 4-1. art.)
- IV. Gaztelaniazko suelo no urbanizable
 - A. Lur ez hirigarria (5/98 Legea, 1-1. art.)
 - B. Hirigarri ez den lurra (5/98 Legea, 1-1. art.)
 - C. Lurzoru ez urbanizagarria (20/98 Legea, art. 4-1. art.)

Euskararen normalizaziorako prozesuan, nahitaezkoa da hizkuntza ofizial hori eragozpen gehigarririk gabe erabiltzea, hau da, euskara komunikaziorako eta lanerako tresna izatea, eremu espezializatueta eta, horien artean, hirigintzaren eremuan. Helburu

¹ Martxoaren 6ko 5/98 Legea, Lurzoruaren Araubide eta Hiri Antolamenduaren gaineko Presazko Neurrei buruzkoa.

² Apirilaren 20ko 11/98 Legea, Hirigintza Jardueraren ondoriozko Gainbalioetan Erkidegoak izan behar duen Partaidetza zehazten duen Legea aldaraztekoa.

³ Ekainaren 29ko 20/1998 Legea, Lurzoruaren gaineko Herri Ondareei buruzkoa.

hori lortzeko, aurretiaz agente guztien arteko eztabaida eta ahalegina ezinbestekoak dira, erabili beharreko terminologia egokia finkatu ahal izateko.

Herri Administrazioa (udal, foru aldundi eta Eusko Jaurlaritzaren bitartez) eskumen arauemaileen titular denez gero eta, gainera, hirigintzako jardueraren zuzendari denez gero, berari dagokio hizkuntzaren normalizaziorako ahalegina gauzatzea, euskara koherentziarekin hirigintzaren arloan finka dadin. Hori dela eta, komenigarri da herri erakunde guztiek lankidetzeta eta elkarlanerako ahalegina egitea, hizkuntzaren arloan, euskaraz erabili beharreko hirigintzaterminologia adosteko.